

אתיקה של גישור, קודים אתיים והתמודדות עם דילמות

עומר שפירא וכרמלה זילברשטיין (עורכים)

ירושלים: הוצאת מאגנס (2018). 260 עמודים.

ספר זה הוא הראשון שעוסק בתחום האתיקה בגישור בישראל, ומבקש להתוות קוד אתי, שיסייע למגשרים, ובעיקר למגשרים במרכזי גישור בקהילה, בהתמודדותם עם דילמות אתיות המתעוררות בעבודתם. לדעת הכותבים, כתיבתו והפצתו של הקוד האתי תורמות גם לציבור הרחב המבקש להיעזר בהליכי גישור לפתרון קונפליקטים. בספר מתואר תהליך גיבוש הקוד האתי, המקורות שעליהם נסמך והרציונל העומד מאחורי כל סעיף בו; וכן מוצגת פעילותו המשמעותית של פורום האתיקה, הפועל מאז שנת 2012 במרכז הגישור בקהילת קריית-אונו. לצד התפיסות התיאורטיות המנחות את מגבשי הקוד האתי, מוצגות דוגמאות מעשיות לדילמות אתיות שהופנו ונדונו בפורום האתיקה, ודרכים לפתרון. הספר מציג גם מודל לפתרון דילמות אתיות ומסתייע בקוד האתי לפסיכולוגים.

עורכי הספר – ד"ר עומר שפירא וכרמלה זילברשטיין – יזמו במשותף את הקמת פורום האתיקה במרכז הגישור בקהילת קריית-אונו. ד"ר שפירא הוא מרצה בכיר בפקולטה למשפטים וחוקר שנים רבות את תחום הגישור, והוא הכוח המניע המרכזי מאחורי כתיבת הקוד האתי. כיום הוא עומד בראש פורום האתיקה. שותפתו לכתיבה ולעשייה, גב' זילברשטיין, היא מגשרת ותיקה שהקימה וניהלה את המרכז לגישור ויישוב סכסוכים בקהילת קריית-אונו. כיום היא משמשת רכזת הפורום והגורם המרכזי בהפעלתו.

השער הראשון נקרא "יסודות", ובו שני פרקים. בפרק הראשון, המוקדש לגישור קהילתי, כותב יובל אלבשן – עו"ד קהילתי של עמותת "ידיד" – על פסק דין שהוא ניצחון משפטי עבור הלקוח שלו בסכסוך שכנים יוצאי קווקז. בתחילת הפרק מציג המחבר את המקרה ואת ההכנות לחגיגות הניצחון שסופן מפח נפש וחגיגה ללא חוגגים. המחבר מסביר כי הצוות המשפטי לא לקח בחשבון את המשמעות התרבותית של פנייה לערכאה משפטית בקרב יוצאי קווקז, הרואים בפתרון סכסוכים מחוץ לקהילה מוצא אחרון. פרק זה מבליט את החשיבות הערכית בהבנת הרקע התרבותי והנורמות של הקהילה שבין חבריה נערך הליך הגישור. הפרק שלאחריו, "אתיקה מקצועית של גישור", בונה את הבסיס להבנת תחום הגישור, מסביר מהי אתיקה מקצועית בתהליך הגישור בכלל עם דגש על גישור בקהילה בפרט, ומציג את החובות האתיות של

מגשרים. לדברי הכותב, הקוד האתי נדרש משלוש סיבות עיקריות: הראשונה, המגשרים אינם נחשפים מספיק לנושא האתיקה בתהליך ההכשרה, וכך נפגעת יכולתם לזהות דילמות אתיות ולפנות לסיוע; זאת ועוד, מגשרים מגיעים מפרופסיות מגוונות, ויש צורך להגביר את המודעות להפרדה בין תפקידיהם השונים. הסיבה השנייה כרוכה באי-הפורמליות של הגישור ובפיקוח החלקי בלבד בתחום. הסיבה השלישית היא שאימוץ כללי אתיקה יחזק את אמון הציבור בהליכי גישור ובמגשרים ויגביר את השימוש בהליכי גישור לפתרון סכסוכים בהסכמה. הבחירה בהצגת שני פרקים אלו בשער הראשון מובילה את הקוראים להבנה כי ספר זה יעסוק גם בגישור וגם בגישור קהילתי, ייתן להם מקום שווה ואף יכרוך אותם באופן שיבליט את הדומה והשונה ביניהם.

בשער השני – "קודים אתיים למגשרים" – נחשפים הקוראים למסעם של כותבי הקוד האתי למגשרים. הם פרסמו את הקוד לראשונה בשנת 2014, והקוד האחרון, שפורסם בשנת 2018, הותאם למגשרים במרכזי הגישור בקהילה. בשער זה מאירים הכותבים את התשתית התיאורטית לפיתוח הקוד. המקורות שעליהם הסתמכו מוצגים במלואם, וכן תרומת כל אחד מהם לניסוח הקוד האתי. ואלו המקורות: תקנות הגישור (בתי המשפט), כללי האתיקה של עמותת מגשרי ישראל, והסטנדרטים האמריקניים.

בפרק הראשון של השער השלישי – "מקרים מהשטח: חוות דעת של פורום האתיקה, 2012-2015" – מוצע מודל שיכול לסייע למגשרים להכריע בדילמות אתיות. מודל זה מודגם בהמשך בניתוחי מקרה מרתקים שהובאו לפורום האתיקה, ומהם אפשר ללמוד באופן שיטתי כיצד להפעיל הלכה למעשה את המודל המוצע. הניתוח משלב בין תיאוריה לפרקטיקה ומחזק את הדעה שמציגים הכותבים, שהתמודדות עם שאלות אתיות בגישור היא תהליך מובנה, רציונלי ומבוסס על עובדות. הכותבים בחרו לעסוק בשבע סוגיות עיקריות, אשר על פי ניסיונם מעסיקות מגשרים: חופש הבחירה של צדדים בגישור, ניגוד עניינים ואי-משוא-פנים, כשירות המגשר, סודיות וחיסיון, יושרה מקצועית, שמירה על מעמד המקצוע ואמון הציבור, וסוגיות אתיות במרכזי גישור בקהילה. כל סוגיה זוכה למגוון ניתוחי מקרה המגבשים ביחד תורה אתית. לדוגמה: המקרה שנקרא בספר "פרידה או גירושין? אחריות המגשרים במקרה של חשד לחוסר תום לב והטעיה מצד אחד הצדדים בגישור", מציג כיצד אפשר לטפל בדילמה אתית מורכבת. הניתוח סולל נתיב מקצועי בטוח עבור המגשר ומביא לידי ביטוי את השימוש במודל שהציעו הכותבים בפתיחת השער. הצגות מקרה נוספות מתמקדות בדילמות חשובות אחרות, כמו התמודדות עם אלימות בגישור, ניגוד עניינים, הסתרת מידע וקידום אינטרסים אישיים בתוך מרכזי גישור בקהילה; ובשאלה המעסיקה רבים מהמגשרים – מתי מפסיקים הליך גישור. עורכי הספר השכילו לבחור מקרים

רלוונטיים מאוד לעבודת המגשרים, ואפשרו התמודדות עם נושאים אמוציונליים בצורה רציונלית ופרקטית.

הספר בנוי היטב, כתוב באופן בהיר ומעניין המאפשר חשיפה ראשונית וממוקדת של תחום הגישור – מהו גישור, מי הצדדים המעורבים בו, מהו גישור קהילתי ומדוע רצוי לעסוק בשאלות של אתיקה מקצועית. ניסוח הקוד מבליט את הכוונה והחשיבות של כל אחד מ-14 סעיפיו, שנכתבו בצורה ממוקדת וקצרה, המסייעת ומנגישה אותם לקהל היעד.

תרומתו העיקרית של ספר זה היא הנגשת הקוד האתי ויצירת מודל להתמודדות עם דילמות אתיות. מודל זה מוצג בצורה ברורה, מנומקת ומפורטת והדגמתו בנייתו המקרה מאפשרת למידה מעמיקה. עם זאת חסרו בספר התייחסויות לתהליכי "צדק מאחרי", גישור בהליכים פליליים, והתאמת המודל למאפייניהם. אני מקווה שבעתיד יחברו מגשרים בתחום המשפט הפלילי ועורכי ספר זה ליצירת קוד אתי שיסייע למגשרים הפועלים בתחום ייחודי זה.

לבסוף, לאורך כל הספר מוזמן הקורא להיעזר בפורום האתיקה במכללת קריית-אונג. זו הזמנה מבורכת, שכן – כפי שנכתב בספר זה – הקוד האתי המוצג אינו חוק או תקנה שאפשר לאכוף, והבסיס לקיומו הוא הבנתם של המגשרים את חשיבותו, יושרם ומחויבותם לתפקידם בפני המגושרים, הציבור הרחב והגוף שמטעמו הם מגשרים. במהלך קריאת ספר זה התחדד הצורך בהקמת פורום אתיקה פורמלי וממוסד שיזכה להכרה ויוכל לאכוף את הקוד האתי על מגשרים. אני תקווה שעורכי ספר זה יצטרפו לקריאה זו וישתתפו בהקמתו ובמיסודו.

קהל היעד של ספר זה, כפי שהכותבים מציינים, הוא מגשרים, מגושרים, עורכי דין המייצגים מגושרים, מרכזי הגישור בקהילה, מרצים, סטודנטים וחניכים בקורסי גישור.

סוקרת: שקמה ניצן-בירן